

УДК 336.76+336.77:[336.717.061:631.11]

О. О. Непочатенко,
д. е. н., професор, ректор,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0002-1212-6335

Р. П. Мудрак,
д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0003-1189-5463

П. К. Бечко,
к. е. н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0003-0928-4778

О. А. Непочатенко,
к. е. н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0001-5049-983X

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.23.10

РОЛЬ КРЕДИТНОГО РИНКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БАНКІВСЬКИМИ КРЕДИТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

O. Nepochatenko,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Rector, Uman National University of Horticulture
R. Mudrak,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics,
Uman National University of Horticulture
P. Bechko,
PhD in Economics, Professor of the Department of Finance, banking and insurance,
Uman National University of Horticulture
O. Nepochatenko,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business, trade and exchange activities,
Uman National University of Horticulture

THE ROLE OF THE CREDIT MARKET IN PROVIDING AGRICULTURAL ENTERPRISES WITH BANK LOANS

Аграрний сектор займає важливе місце в економіці України, а від його розвитку залежить нормальне функціонування всього господарства й життя країни, саме тому у статті авторами проаналізовано роль кредитного ринку в забезпеченні сільськогосподарських підприємств банківськими кредитами, розглянуто дослідження вітчизняних науковців цього питання. В процесі дослідження було розглянуто зарубіжний досвід у питаннях забезпечення кредитними ресурсами аграрних підприємств. Розглянуто сучасні ціни кредитів та умови за яких на сьогодні здійснюється кредитування аграрної галузі. Представлено сучасний стан банківського кредитування аграріїв. Обґрунтовано державне регулювання кредитного ринку задля створення максимально вигідних умов кредитування сільськогосподарських підприємств банківськими установами.

Запропоновано конкретні заходи щодо удосконалення ролі кредитного ринку в забезпеченні суб'єктів господарювання банківськими кредитами для безперервного колообігу виробництва.

The agricultural sector occupies an important place in the economy of Ukraine, and its development depends on the normal functioning of the economy and life of the country, which is why the authors analyze the role of the credit market in providing agricultural enterprises with bank loans. In the course of the research, foreign experience in providing credit resources to agricultural enterprises was considered. The current prices of loans and the conditions under which lending to the agricultural sector is currently carried out are considered. The main requirements of changes in bank lending in the system of financial provision for sustainable development of agriculture are presented.

The study revealed a lack of correlation between fluctuations in the NBU discount rate and the volume of loans to agricultural enterprises in the credit services market. The current state of bank lending to farmers is presented. State regulation of the credit market in order to create the most favorable conditions for lending to agricultural enterprises by banking institutions is substantiated.

Specific measures are proposed to improve the role of the credit market in providing businesses with bank loans for the continuous cycle of production.

The materials of the article prove that the availability of credit, credit security, credit activities and credit relations enable the existence and economic activity of agricultural enterprises. For agricultural enterprises and the agricultural sector, which has become the locomotive of the national economy, the issues of economic development and financial growth are inextricably linked with the credit market.

Intensification of credit relations in the market of credit services between commercial banks and agricultural enterprises is possible provided that the financial interests of all lending entities are combined. Effective financial support for the development of agricultural enterprises will help improve the financial performance of their activities and increase the competitiveness of the agricultural sector.

Ключові слова: кредитний ринок, кредит, кредитне забезпечення, відсоткова ставка, аграрний сектор економіки, сільськогосподарські підприємства.

Key words: credit market, credit, credit security, interest rate, agricultural sector of the economy, agricultural enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Глобалізаційні процеси в світовій економіці внаслідок фінансової кризи негативно вплинули на кредитування суб'єктів господарювання національної економіки загалом і сільськогосподарських підприємств зокрема. Недостатнє теоретичне дослідження питань кредитного ринку в контексті забезпечення сільськогосподарських підприємств банківськими кредитами є основною із передумов обмеженого доступу аграріїв до банківських запозичень на ринку кредитних послуг.

За ринкових умов господарювання кредитний ринок є невід'ємною складовою грошово-кредитних відносин, оскільки базується на результатах державної політики. Кредитний ринок як кредитна складова включає депозитний та валютний механізми.

В економічній теорії як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців досі ведуться дискусії щодо проблеми сутності кредитного ринку, його впливу на систему кредитування суб'єктів господарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями ролі кредитного ринку в забезпеченні банківськими запозиченнями сільськогосподарських підприємств займалися такі вчені: Р.М. Безус, В.М. Березовик, А.О. Вдовенко, О.Є. Гудзь, С.М. Колотуха, А.В. Кузнецова, М.Й. Малік, О.О. Непочатенко, П.Т. Саблук та інші. Однак постійні зміни законодавчої бази та нестабільність економічної ситуації зумовлюють необхідність подальшого дослідження сучасної ролі ринку кредитних ресурсів у забезпеченні банківськими запозиченнями сільськогосподарських підприємств.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження ролі кредитного ринку в забезпеченні сільськогосподарських підприємств банківськими кредитами.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Динамічне функціонування сільськогосподарських підприємств можливе за умови наяв-

ності власних фінансових ресурсів при одночасному залученні у господарську діяльність зовнішніх у вигляді банківських кредитів.

Потреба у кредитах для сільськогосподарського виробництва пов'язана із галузевою специфікою виробничих відтворювальних процесів. Особливістю сільськогосподарського виробництва є наявність часового лагу, пов'язаного із виробництвом сільськогосподарської продукції та надходженнями виручки від її реалізації. За таких умов, кредит є необхідною складовою для функціонування сільськогосподарських товаровиробників, на умовах безперервності виробничого циклу, поповнення обсягів фінансових ресурсів та важливим джерелом фінансового забезпечення їх розвитку.

Використання сільськогосподарськими підприємствами кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг призводить до поповнення обсягів їх фінансових активів, здатних забезпечити запровадження прогресивних технологій виробництва, зростання конкурентоспроможності продукції, і, як наслідок, позитивно впливає на розширене відтворення.

Сучасне аграрне виробництво нерозривно пов'язане із застосуванням банківських кредитів. За даними дослідження І. Зеліско, банківські кредити є важливим джерелом фінансових ресурсів для аграрних формувань, за рахунок яких можуть поповнюватися виробничі запаси [1, с. 78]. Щодо ролі кредитного ринку в забезпеченні банківськими кредитами сільськогосподарських підприємств даний автор акцентує увагу на тому, що: "...за допомогою банківських кредитів на ринку кредитних послуг здійснюється переливання тимчасово вільного капіталу у в найбільш прибутковій галузі національної економіки з нетривалим терміном колообігу виробництва" [1, с. 79]. Сільськогосподарським підприємствам притаманні сезонність виробництва. Тривалість виробництва в окремих галузях аграрного виробництва більше одного року. Відсутність обов'язкового страхування майна, неналежне забезпечення кредитами на ринку кредитних послуг є основними причинами прогалин у кредитному забезпеченні банками аграріїв.

Комерційні банки є основними позичальниками кредитів для сільськогосподарських підприємств на ринку кредитних послуг, покриваючи переважну більшість нестачі у власних фінансових ресурсах пов'язаних із сезонними витратами на вирощування сільськогосподарських культур та розвиток тваринницької галузі. Така практика застосовується і в країнах з розвинутими ринковими відносинами.

Зокрема, в Англії і Німеччині сезонні витрати аграріям за рахунок банківських кредитів покриваються — близько 50%, Франції — понад 40%, Італії та Бельгії — понад 30%. У країнах Європейського Союзу 40% сільськогосподарських товаровиробників повністю залежать від залучення банківських кредитів і лише 25% фермерських господарств обходиться без банківських запозичень [2].

В Україні існує розвинена банківська система, яка об'єднує як державні, так і комерційні банки. Ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій отримали 177 банків, з яких лише 20 практикують у своїй діяльності надання послуг з кредитування сільськогосподарським підприємствам. Загальний обсяг виданих банківських кредитів цими банками сягає 80% від загальної кількості виданих кредитів на ринку кредитних послуг при тому, що кредитний портфель в аграрній галузі становить всього 6% від загального кредитного портфеля загальної кількості банків.

З огляду на це, обсяги кредитування вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників станом на 01.01.2019 р. становили 37,7 мільярда гривень, що на 5,7% більше, за аналогічний період 2018 р. [4, с. 1]. Результати проведених досліджень свідчать про те, що обсяг кредитування аграріїв не забезпечує їх безперервне функціонування на умовах розширеного відтворення. Проблема загострюється форс — мажорними обставинами, зокрема несприятливими кліматичними умовами. Відсутність повномасштабного кредитування та страхових відшкодувань призводять до скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції, зменшення її рентабельності.

Забезпечення аграріїв банківськими запозиченнями наразі є однією із невирішених проблем на рівні держави внаслідок відсутності в Україні спеціалізованого Аграрного банку з часткою кредитів для сільського господарства у структурі кредитного портфеля понад 50% [3, с. 32].

За умов економічної кризи загальне скорочення обсягів кредитування відбувається здебільшого за рахунок обмеження кредитування аграрної галузі. Банки за таких умов застосовують дискримінаційний механізм по відношенню до сільськогосподарських підприємств, шляхом підвищення відсоткових ставок за кредитами, порівняно із суб'єктами господарювання інших галузей національної економіки [5].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 25.02. 2000 р. № 398 з 2000 р. для сільськогосподарських товаровиробників зап-

Таблиця 1. Оцінка стану кредитування сільськогосподарських підприємств Черкаської області, за роками

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Темпи приросту с.-г. виробництва в постійних цінах 2010 р., %												
до попереднього року	105,7	95,8	129,6	109,0	104,3	117,6	96,8	106,5	98,4	98,8	102,5	88,2
до 1990 року	76,9	73,4	95,7	104,0	107,8	129,1	125,4	134,4	131,6	130,2	132,9	118,7
Темпи приросту чистого прибутку, у % до попереднього року	135,8	201,7	51,7	19,6	83,4	116,3	126,4	52,2	204,0	2,9	80,4	65,3
Рівень рентабельності с.-г. підприємств, %	15,7	16,5	12,2	18,3	18,1	27,1	24,9	9,7	27,8	49,6	35,2	20,2
частка прибуткових с.-г. підприємств, %	73,0	79,1	78,7	79,0	77,9	88,2	89,4	82,2	87,4	91,3	90,9	84,0
Видача короткострокових кредитів під оборотні активи підприємствам, у % до попереднього року	94,3	77,1	85,2	108,0	95,1	129,7	163,9	85,1	74,2	98,5	62,5	40,1
Середня облікова ставка НБУ, %	8,5	8,0	12,0	11,0	9,5	9,5	7,5	14,0	14,0	14,0	14,0	18,0
Середня відсоткова ставка комерційних банків за надані кредити с.-г. підприємствам, %	20,0	18,0	24,0	27,8	20,6	17,2	21,0	19,2	27,9	21,3	21,0	28,8

Джерело: дані Головного управління статистики у Черкаській області [8].

роваджено механізм державної кредитної підтримки через здешевлення кредитів [6, с. 3—4]. В основі цієї постанови закладений механізм здешевлення відсоткових ставок на банківські кредити. Таке здешевлення банківських запитань для аграріїв за своєю сутністю не є ринковою акцією, оскільки її базовими принципами є державне регулювання функціонування ринку фінансових послуг. Компенсаційні виплати, відповідно до цього нормативного акту, дали змогу розблокувати для аграріїв-позичальників кредитний процес, залучивши їх до користування позичковим капіталом та розширивши доступ до кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг, що суттєво вплинуло на їх конкурентоспроможність. Основною із передумов побудови цієї системи є те, що держава не заміщує кредитний ринок, а всебічно підтримує сільськогосподарських товаровиробників, спрямовуючи їх до нарощування ними обсягів виробництва та реалізації продукції, забезпечення продовольчої безпеки країни.

Державна підтримка сільськогосподарських підприємств через механізм здешевлення позик сприяє підвищенню рівня їх забезпечення кредитними ресурсами. Кредитне забезпечення аграрної галузі, окрім інших чинників, великою мірою залежить від суми коштів Державного бюджету, спрямованих на програму здешевлення позик для сільськогосподарських підприємств.

Державна підтримка аграріїв можлива за умови виконання всіма суб'єктами кредитної угоди, положень, розроблених національною програмою щодо підтримки аграрного виробництва [7, с. 127]. Програмою передбачені основні тенденції щодо підтримки аграрної галузі, шляхом їх субсидування, кредитування, страхування. Відповідно до розробленої національної програми щодо підтримки аграрного виробництва стає можливим суб'єктам аграрного виробництва визначати параметри щодо обсягів виробництва та реалізації продукції, оцінюючи власні та залучені фінансові ресурси, запроваджуючи прогресивні енерго- і матеріалозберігаючі технології.

Як свідчить практика, пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств Черкаської області, за останні роки суттєво скорочується внаслідок браку державних коштів. Про стан кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств області свідчать дані (табл. 1).

Забезпечення сільськогосподарських підприємств області кредитними ресурсами за 2015—2019 рр. демонструє суттєве скорочення видачі короткотермінових кредитів для забезпечення безперервного колообігу виробничого процесу. Так, пік видачі кредитів сільськогосподарським підприємствам області мав місце в 2014 р., збільшення якого порівняно з попереднім роком склало 63,9 відсоткових пунк-

Таблиця 2. Групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області за рівнем рентабельності в середньому за 2013–2019 рр.

Показники	Збиткові	До 15,0	15,1-30,0	30,1-45,0	Більше 45,1	Всього
Середній рівень рентабельності, %	-11,5	9,3	16,8	30,4	45,9	22,7
Кількість господарств в групі	61	207	109	21	8	516
У відсотках до обстежених	139,	48,8	27,3	4,1	5,9	100,0
Розмір оборотних активів на 1 га с.-г. угідь, грн	834,4	1082,9	1502,2	1439,7	1511,9	935,7
частка власних оборотних засобів, %	17,1	46,2	50,8	79,9	80,3	46,3
частка кредиту в покритті оборотних активів, %	3,3	6,5	5,4	6,8	7,7	5,3
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	113	121	109	72	54	102
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	311	215	171	122	59	208
Період обороту оборотних активів, днів	408	381	266	211	204	342
Чистий прибуток (збиток) на 1 га с.-г. угідь, грн	-202,3	1443,	231,4	488,3	505,2	121,3

Джерело: дані Головного управління статистики у Черкаській області [8].

тив. В наступні роки, зокрема, в 2018–2019 рр. видача короткотермінових кредитів під оборотні активи аграріїв області склала відповідно 62,5 і 40,1 відсотків до попереднього року. З огляду на зменшення кредитних ресурсів для забезпечення безперебійної діяльності сільськогосподарських підприємств області, має місце скорочення темпів виробництва продукції сільського господарства у постійних цінах 2010 р. — 82,2% у 2019 р. проти 2018 р.; зменшення чистого прибутку за цей же період на 15,1 відсоткових пункти та зменшення рівня рентабельності до 20,2 % у 2019 р. проти 35,2% у 2018 р.

За досліджуваній період суттєво зростає облікова ставка НБУ. Облікова ставка НБУ — це вартість грошей, які придбавають комерційні банки в НБУ для подальшої їх видачі у вигляді кредитів. За досліджений період середня облікова ставка НБУ зростала в діапазоні від 14,0% у 2015 р. до 18,0% у 2019 р. Зі зростанням облікової ставки НБУ суттєво збільшуються середні відсоткові ставки комерційних банків за надані кредити сільськогосподарським підприємствам, розмір яких ранжується від 17,2% у 2015 р. до 28,8% у 2019 р. Дані проведеного аналізу свідчать, що середні відсоткові ставки комерційних банків за надані кредити сільськогосподарським підприємствам області за окремі роки перевищують рівень їх рентабельності. За період з 2008–2019 рр. перевищення рівня рентабельності над відсотковими ставками комерційних банків за надані кредити сільськогосподарським підприємствам мало місце в 2013 р., 2017 р., 2018 р. відповідно на 9,9, 28,3 і 14,2%. НБУ з 31 січня 2020 р. знизив облікову ставку до 11%, а станом на 23.10.2020 р. до 6%. Водночас зменшення облікової ставки

НБУ не вплинуло на обсяги видачі банківських кредитів аграріям. Це свідчить про відсутність кореляційного зв'язку між зниженням облікової ставки НБУ і зростанням обсягів видачі кредитів сільськогосподарським підприємствам на ринку кредитних послуг.

Світовий досвід кредитування аграріїв країн з ринковими відносинами свідчить про постійне, поступове зменшення розміру облікової ставки Центральних банків. Так, зокрема Центральний банк Європи в 2016 р. суттєво знизив основну ставку за кредитами з 0,05% до 0%. Таке зниження облікової ставки до нульового розміру було здійснено через те, що переважна більшість населення Європи зберігають готівкові кошти на депозитних рахунках в банках з метою отримання ними доходів від капіталу. За таких умов потерпає економіка країни, як встановила таку облікову ставку, оскільки зменшується кількість замовлень, підприємствам доводиться скорочувати робітників. Паралельно в 2016 р. зі зниженням облікової ставки Європейським центральним банком були знижені ставки за депозит з від'ємним значенням від — 0,3 до — 0,4%, а ставка за маржинальними кредитами знижена до — 0,25% річних. Такі кроки Центрального банку Європи спрямовані на те, щоб населення призупинило вкладати кошти на депозитні рахунки. Зростання коштів на депозитних рахунках призводить до дефляції, що є більшим злом для економіки, ніж інфляція, оскільки Європейський Центральний банк повторює політику кількісного пом'якшення Федеральної резервної системи США [9].

Одним із пріоритетних регуляторних механізмів кредитного забезпечення сільськогос-

подарських підприємств на ринку кредитних послуг є як зниження облікової ставки НБУ, так і розширення спектру їх податкового стимулювання. Результати дослідження свідчать, що із заміною оподаткування аграріїв фіксованим сільськогосподарським податком на єдиний податок (четверта група) одночасно збільшилася не лише база нарахування цього податку, але і ставки. Негативні наслідки аграрії отримали від скасування з 1.01.2017 р. спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість на вимогу МВФ. Всі ці чинники є основною із передумов вимивання оборотних активів із операційної та інвестиційної діяльності аграріїв. З огляду на це, ми вважаємо, що зняття спеціального режиму оподаткування ПДВ з аграріїв було передчасним і потребує відміни для дрібнотоварних сільськогосподарських товаровиробників на законодавчому рівні. Крім того, аналіз кредитних взаємовідносин сільськогосподарських підприємств з банківською системою свідчить, що незважаючи на чинну Постанову Кабінету Міністрів України від 25.02.2000 р. № 398 "Про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт", якою передбачено надання фінансової підтримки аграріям через здешевлення кредитів, механізм цієї постанови призупинений [6]. Це наочно демонструють обсяги кредитування в операційну діяльність сільськогосподарських підприємств Черкащини (табл. 2).

Проведене групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області відносно рівня рентабельності в середньому за 2013—2019 рр. свідчить, що частка банківських кредитів для покриття сезонної нестачі власних фінансових ресурсів не суттєва і перебуває в діапазоні від 3,3 % до 7,7%. Рівень рентабельності, що перевищував 45,1% по сільськогосподарських підприємств свідчить про залучення ними кредитних ресурсів для покриття оборотних активів у розмірі 7,7 % від усіх фінансових ресурсів, що забезпечували безперервність колообігу виробництва.

Водночас збиткові сільськогосподарські підприємства із середньою сукупною збитковістю 11,5% покривали оборотні активи за рахунок кредиту в розмірі 3,3%. Показники рівня рентабельності суттєво впливають на показники фінансової діяльності обстежених підприємств. Зокрема період погашення дебіторської заборгованості по підприємствах з рентабельністю, яка перевищує 45,1%, що на 59 днів менше в порівнянні зі збитковими підприємствами. Аналогічний стан з погашенням кредиторської заборгованості, період якої

для збиткових підприємств складає 311 днів, що на 252 дні більше в порівнянні з підприємствами рентабельність яких перевищує 45,1%. З огляду на такий стан, чистий прибуток у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь зростає в залежності від росту рентабельності господарюючих суб'єктів і суттєво впливає на обертання оборотних активів, авансованих у виробництво. Якщо по збиткових підприємствах тривалість обертання оборотних активів складає 408 днів, то по підприємствах з рентабельністю яка перевищує 45,1% — 204 дні.

Основною із причин наявності прогалин у кредитуванні сільськогосподарських підприємств є обмеження їх доступу до ринку кредитних послуг, відсутність принципово нового механізму їх кредитування, який би відповідав ринковим умовам господарювання. Проблема кредитування сільськогосподарських підприємств вирішується переважно шляхом запровадження часткової компенсації з державного бюджету відсоткових ставок за кредитами комерційних банків, причому лише для великих сільськогосподарських товаровиробників, що не дає змогу вирішити цю проблему комплексно. Специфіка кредитування дрібнотоварних сільськогосподарських підприємств є надто складною, оскільки такі суб'єкти господарювання не забезпечені надійною заставою для отримання кредитів і, як правило, у комерційних банках на таких аграріїв немає кредитної історії. Отримати кредит в інших фінансово-кредитних установах, як-от: кредитні спілки, неможливо, оскільки останні кредитують, відповідно до своєї статутної діяльності, виключно фізичних осіб.

З огляду на це, досліджені питання щодо забезпечення сільськогосподарських підприємств кредитами потребують термінового вирішення, оскільки від вирішення цієї проблеми буде залежати подальший розвиток аграрної галузі країни.

ВИСНОВКИ

Роль ринку кредитних ресурсів все ще не займає належне місце у фінансуванні аграрного виробництва, про що свідчать недостатні обсяги кредитних вкладень комерційних банків у сільське господарство на кредитному ринку.

Розвиток кредитних відносин сільськогосподарських підприємств з комерційними банками великою мірою залежить від підвищення їх кредитоспроможності та ліквідності забезпечення кредитів.

У процесі дослідження було виявлено відсутність кореляційного зв'язку між коливання-

ми облікової ставки НБУ і обсягами видачі кредитів сільськогосподарським підприємствам на ринку кредитних послуг.

Головними напрямками щодо стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств на ринку кредитних послуг є комплекс заходів з боку держави та банківської системи, спрямованих на розвиток дієвого інтеграційного механізму взаємодії з аграрним сектором економіки; збільшення обсягів фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств через механізм здешевлення кредитів; розробка і застосування всіх можливих джерел для залучення капіталу при кредитуванні сільського господарства на ринку кредитних ресурсів.

Література:

1. Зеліско І.М. Фінансове забезпечення діяльності інтегрованих аграрних формувань: монографія / І.М. Зеліско. — К.: ЦП "Компринт", 2013. — 433 с.

2. Скрипник А., Ткаченко О. Інформаційна складова підвищення ефективності кредитування аграрного сектору / А. Скрипник, О. Ткаченко // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 11. — С. 32—35.

3. Калашнікова Т.В. Стан і тенденції розвитку кредитного забезпечення аграрної галузі України / Т.В. Калашнікова // Фінанси України. — 2010. — № 10. — С. 29—37.

4. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. — 2019 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

5. Дадашев Б.А., Черемісіна С.Г. Кредитування агроформувань: проблеми та напрями стабілізації / Б.А. Дадашев, С.Г. Черемісіна // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2012. — № 2. — С. 142—149.

6. Про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт: за станом 25 лютого 2000 р. № 398 / Постанова Кабінету Міністрів України // Офіційний вісник України. — 2000. — № 9. — С. 3—4.

7. Щурик М.В. Удосконалення засад кредитування сільськогосподарських підприємств: докт. ек. наук / М.В. Щурик. — Івано-Франківськ, 2014. — 210 с.

8. Статистичний щорічник Черкаської області за 2019 рік. URL: <http://www.ck.ukrstat.gov.ua/>

9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>

References:

1. Zelisko, I. M. (2013), *Finansove zabezpechennia diial'nosti intehrovanykh ahrarnykh for-*

muva [Financial support of the activities of integrated agricultural formations], Comprint, Kyiv, Ukraine.

2. Skrypnyk, A., and Tkachenko, O. (2011), "Information component of increasing the efficiency of lending to the agricultural sector", *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, vol. 11, pp. 32—35.

3. Kalashnikov, T.V. (2010), "Status and trends in the development of credit support of the agricultural sector of Ukraine", *Finance of Ukraine*, vol. 10, pp. 29—37.

4. Official website of the National Bank of Ukraine (2019), available at: <http://www.bank.gov.ua> (Accessed 20 Nov 2020).

5. Dadashev, B.A. and Cheremisina, S.G. (2012), "Credit of agroformations: problems and directions of stabilization", *Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy*, vol. 2, pp. 142—149.

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2000), Resolution "On additional measures for crediting the complex of agricultural works: as of February 25, 2000 № 398", *Official Gazette of Ukraine*, vol. 9, pp. 3—4.

7. Shchuryk, M.V. (2014), *Udoskonalennia zasad kredyтуvannia sil's'kohospodars'kykh pidpriemstv* [Improving the principles of lending to agricultural enterprises], Ivano-Frankivsk, Ukraine.

8. State Statistics Service of Ukraine (2019), "Statistical Yearbook of Cherkasy region", available at: <http://www.ck.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 20 Nov 2020).

9. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine (2020), available at: <http://www.minfin.gov.ua/> (Accessed 20 Nov 2020).

Стаття надійшла до редакції 25.11.2020 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73